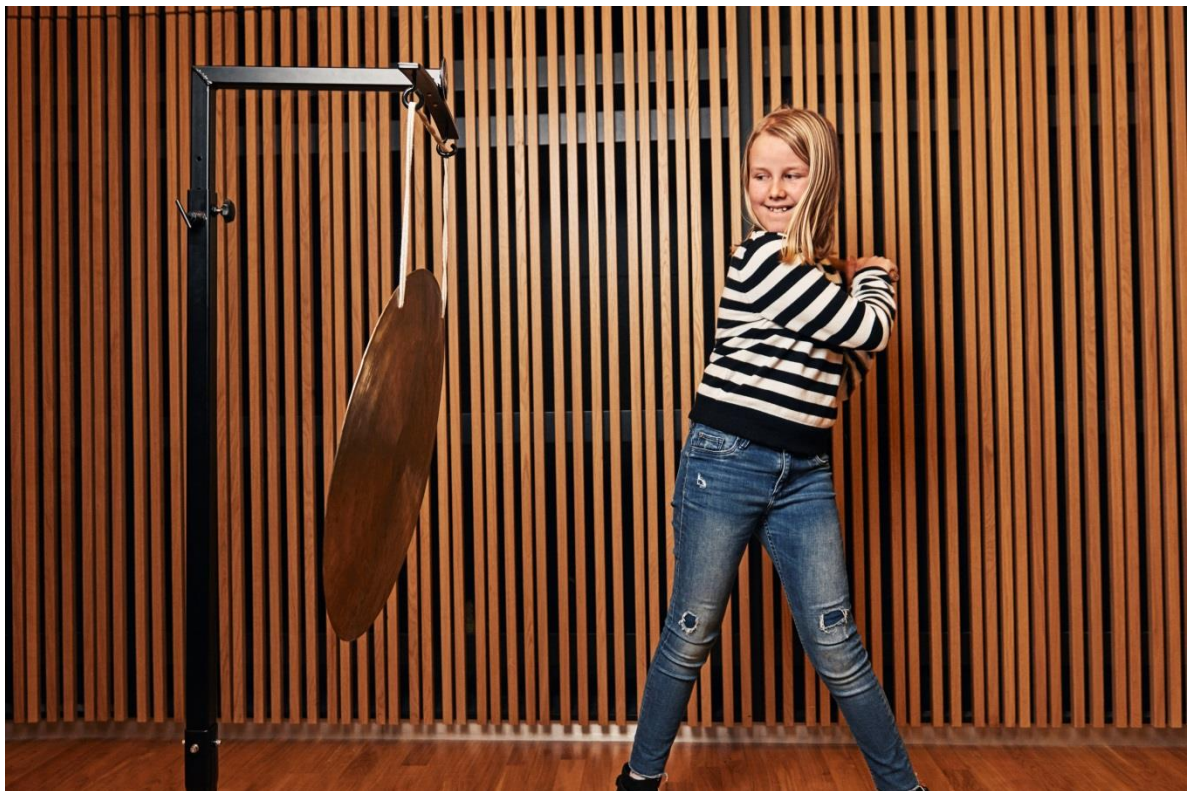

Materiale til brug før og efter jeres besøg på Musikmuseet

Sæt lyd til Mørkebarnet

Introduktion (til læreren)

Inden I besøger Musikmuseet for at opleve forløbet *Sæt lyd til Mørkebarnet*, giver dette materiale jer mulighed for at forberede jer til besøget samt mulighed for at følge op på forløbets emner efterfølgende.

På Musikmuseet får eleverne mulighed for at gå på opdagelse i museets Lydlaboratorier for at skabe de stemninger, der fremkaldes i *Mørkebarnet* og lave små lydhistorier.

Inden for kompetenceområdet Fortolkning arbejdes der således med det danskfaglige mål, at eleven kan udtrykke sin tekstforståelse ved at skifte fra en udtryksform til en anden – her fra billedbog til lydhistorie/ musik – og der arbejdes med at foretage kvalificerede og begrundede valg i forhold til elevernes iagttagelser af tekst og billede og deres forståelse og oplevelse af *Mørkebarnet*.

Om materialet

Materialet lægger op til, at eleverne

- Kan udtrykke sig om, hvad en stemning er, og hvordan historier, musik og billeder på forskellige måder kan fremkalde stemninger
- Har læst/hørt *Mørkebarnet*, så de kender historien og handlingsgangen
- Har arbejdet med at finde stemning og lyd i enkelte opslag

Materialet indeholder fem opgavedele:

- 1) Om stemninger
- 2) Læsning af *Mørkebarnet*
- 3) Undersøg stemningen
- 4) Find lyd i historien
- 5) Forslag til efterbehandling

Anbefaling

Det er en forudsætning for et godt forløb på Musikmuseet, at eleverne har arbejdet med opgave 1 og 2.

Hvis der er tid til det i undervisningen, kan eleverne arbejde med opgave 3 og 4, som er eksempler på opgaver, eleverne vil møde på Musikmuseet. Opgaverne vil blive modelleret og forklaret på Musikmuseet, så det er ikke en forudsætning. Tanken er, at eleverne hurtigere kan komme i gang, hvis de har prøvet hjemmefra, og dermed vil der blive mere tid til at gå på opdagelse i instrumenternes muligheder.

Før-opgaverne

Forud for forløbet skal eleverne beskæftige sig med bogen *Mørkebarnet* skrevet af forfatter Cecilie Eken og illustreret af Malene Reynolds Laugesen. På de efterfølgende sider giver vi dig forslag til hvordan du kan strukturere dette arbejde. Dette forberedelsesarbejde er vigtigt for at eleverne får så godt et udbytte af besøget på Musikmuseet som muligt. Det er en forudsætning af eleverne har arbejdet med opgave 1 og 2.

Undervisningen på Musikmuseet

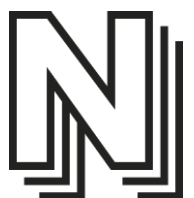
Undervisningsforløbet forgår i Musikmuseets lydlaboratorier og i udstillingen. Som en opstart tager vi en kort rundtur ud i udstillingen og undersøger lyd og klangmuligheder i de forskellige typer af instrumenter.

Herefter forsætter vi ud i kompositionsworkshops i lydlaboratorierne, hvor eleverne i grupper skal udforske instrumentariet og hvilke muligheder der findes i at oversætte digtet til lyd til deres opslag fra bogen. Klassen skal arbejde inddelt i fire grupper.

Forløbet afsluttes med en vandrekonzert rundt i lydlaboratorierne. Her samler vi fortællingen ved at lade grupperne opføre deres små musikværker sammen med oplæsningen af opslaget.

Efteropgaver

Efter besøget kan eleverne arbejde videre med at finde lyd og stemninger i tekster. Her kan I tage udgangspunkt i andre tekster og bøger, som klassen læser, og undersøge dem for hvilke lydelementer og evt. andre sanseoplevelser der findes inde i teksterne.

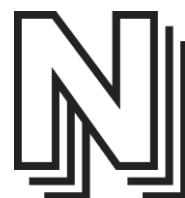
Om Mørkebarnet

Mørkebarnet er en børnegyser, som er skrevet af Cecilie Eken og illustreret af Malene Reynold Laugesen.

Mørkebarnet er skrevet som en sonetkrans, der består af 15 sonetter, hvor sidste verselinje i en sonet bliver første verselinje i den næste. I den sidste sonet gentages de 14 første verselinjer, og sonetternes bliver hermed bundet sammen til en sonetkrans.

Resume af Mørkebarnet

Mørkebarnet handler om de to piger Mørkebarnet og Lysbarnet, der bor med deres forældre. Forældrene ønsker ikke at få Mørkebarnet, som har et trodsigt sind, ind i deres hus. Hun bor derfor alene bagerst i den mørke del af haven, mens Lysbarnet, som er deres ønskebarn, får kram og knus og leger i den idylliske have. Mørkebarnet, som er jaloux og rasende over forældrenes afvisning, vækker som hævn alle mørkets uhyrer for at skræmme livet af Lysbarnet. Da hun ser Lysbarnets angst, fortryder hun dog sin hævn-gerrighed og beskytter hende i stedet for ved at skræmme mørkets væsner bort. Spektaklet får forældrene til at komme ind på børneværelset. Her fortæller Lysbarnet om Mørkebarnets mod, hvilket får forældrene til at indse, at de to piger har brug for hinanden, og at de må rumme hele barnet – både det mørke og det lyse sind for *to er én der under samme dyne* (*Mørkebarnet*, sonet XIII).

Før-opgaver

I forløbet skal vi arbejde musikalsk med de stemninger og lydindtryk, som findes gemt inde i teksten. Gennem opgaverne undersøger vi bl.a. begrebet ”stemning”, både i elevernes egen verden, i bøgernes og i musikkens verden. Og vi undersøger nogle af de betydningslag, der findes på bogens sider – både ud fra illustrationer og tekst.

Det er en forudsætning for forløbet at eleverne har arbejdet med opgave 1 og 2 inden besøget på Musikmuseet.

Elevopgave 1: Om stemninger

Denne øvelse gennemføres som en klassesamtale. Tal med eleverne om ordet ’stemning’.

- Hvad er en stemning?
- Hvordan beskriver man en stemning? (med tillægsord)
- Har I oplevet dårlig stemning, god stemning, trist stemning? Giv eksempler på situationer.

Tal med eleverne om, at billeder, musikstykker, digte og skønlitteratur kan fremkalde stemninger. Det vil sige, at når vi lytter, ser eller læser, kommer vi i en bestemt stemning. Vi bliver måske glade, triste eller ophidsede og bange. Inddrag elevernes erfaringer med musik. Kender de musik, sange der gør dem glade eller triste?

Lyt til forskellige musikstykker. Lad eleverne udtrykke sig om, hvordan de oplever det.

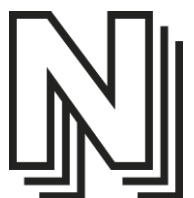
Hvilken stemning fremkalder det, eller hvilken film kunne musikken passe til? Anvend evt. nedenstående YouTube klip eller find andre, som du selv har liggende.

(trist) <https://www.youtube.com/watch?v=izQsgE0L450>

(dramatisk) <https://www.youtube.com/watch?v=uQrYEEfgbG8>

(glad) https://www.youtube.com/watch?v=o1FSN8_pp_o

(uhyggeligt) <https://www.youtube.com/watch?v=Im258Ea5FJA>

Hvad gør musikken for at skabe forskellige stemninger? (Lad eleverne komme med deres umiddelbare bud). Hvilke instrumenter brugte de? Var det dybe eller lyse lyde? Var musikken hurtig eller langsom? Blev musikken spillet kraftigt eller svag? Skiftede det undervejs?

Tal med eleverne om, at historier også kan fremkalde stemninger.

Inddrag elevernes erfaringer og tal om, hvilke historier de kender, som gør dem f.eks. glade, triste, bange osv.

Hvordan fremkalder historierne stemninger? Hvad gør en historie glad, trist osv.?

Elevopgave 2: Læsning af *Mørkebarnet*

Denne øvelse gennemføres som en klassesamtale med udgangspunkt i de nedenstående spørgsmål forud for selve oplæsningen.

Før læsning

Eleverne undersøger titlen, forsideillustration og forsatsblad for at få en forforståelse af tematikken i *Mørkebarnet*

Titlen

Tænk over titlen: *Mørkebarnet*

Hvad er et mørkebarn?

Hvilke to ord er titlen sat sammen af?

Skriv evt. de to ord op på tavlen og lad eleverne fortælle hvilke associationer, de får af henholdsvis mørke og barn.

Hvordan ser I et mørkebarn for jer? Hvad kendetegner et mørkebarn?

Forsideillustration

Giv eleverne tid til at undersøge illustrationen.

Tal herefter om:

- Hvad lægger eleverne særligt mærke til?
- Hvilke modsætninger er der?
- Hvordan er der i haven?
- Det mørke barn med den mørke kat over for det lyse barn med den hvide kat.

Hvad kan henholdsvis den sorte kat og den hvide kanin symbolisere?

Den sorte kat (symbol på ulykke – noget djævelsk). Den hvide kanin (sød og uskyldig). Måske ved eleverne, hvad det betyder, at en sort kat går over vejen.

- Få eleverne til at beskrive deres førstehåndsindtryk af haven, der fremstilles på forsiden.

Her kan man tale om, at modsætningen gør, at det er svært for os at tyde – skaber en flertydighed, og (måske) gør det lidt uhyggeligt.

Forsatsblade

Lad eleverne undersøge forsatsbladene grundigt to og to og tænke over, hvad de synes, at mønsteret forestiller.

Efter undersøgelse af titel, forside og forsatsbladene kan eleverne to og to fortælle hinanden om deres forventninger til fortællingen.

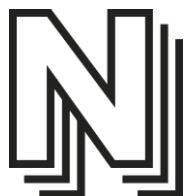
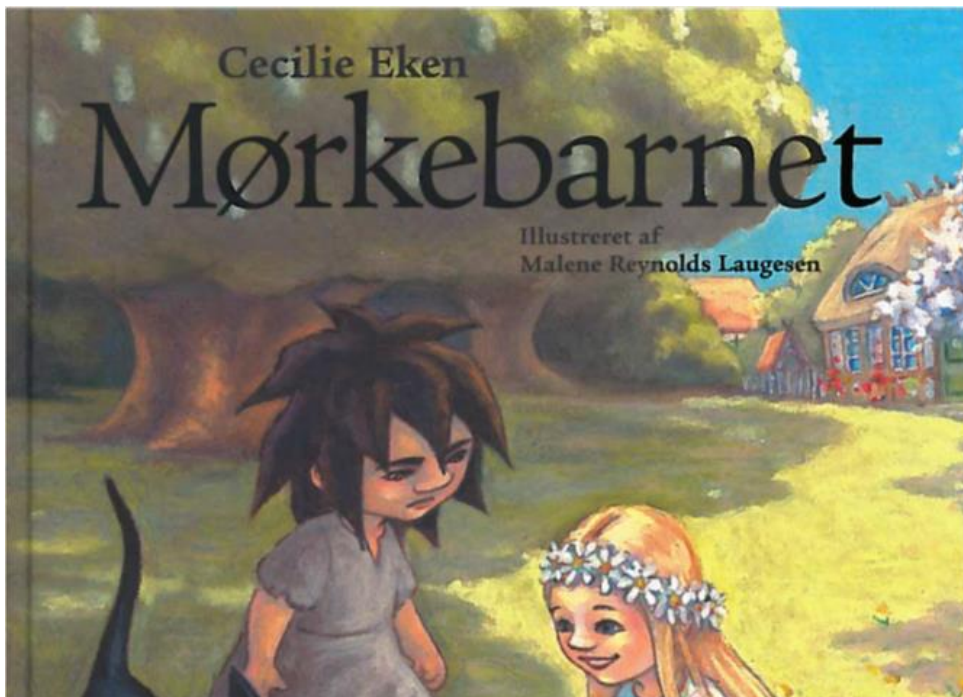
Oplæsning af Mørkebarnet

Læs hele værket op for klassen uden afbrydelser. Giv gerne tid til, at eleverne kigger på illustrationerne, inden sonetten læses højt.

Efter læsning

Tal om handlingsforløbet

- Var der noget, der overraskede eleverne?
- Hvordan forstår eleverne slutningen?
- Lad eleverne reflektere over om de også har både en mørk og en lys side.
- Hvad drejer historien sig om?

Elevopgave 3: Undersøg stemninger i historien

Lad eleverne to og to vælge et opslag og lad dem undersøge, hvilken stemning der fremkaldes i tekst og illustration. De skal skrive deres observationer ned i opgave arket på side 9. Hvis de finder flere stemninger i opslaget, kan de anvende et ekstra ark. Lad eleverne fortælle om deres iagttagelser til et andet par.

Et ark kunne eksempelvis udfyldes således:

Find stemninger i Mørkebarnet

Opslag: III

Stemning
(skriv et
tillægsord):

glad

**Begrundelse i
billedet**

den lyse pige, der gynger

Mor og far kigger på

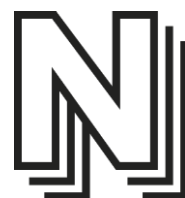
Den hvide, søde kanin

**Begrundelse i
teksten**

Leger i det gyldne lys

Pigen, der er 'sød, sjov

Find stemninger i Mørkebarnet

Opslag:

Stemning
(skriv et
tillægsord):

Begrundelse i
billedet

Begrundelse i
teksten

Elevopgave 4: Find lyd i historien

Lad eleverne, igen to og to, finde lyden i det opslag, de har valgt. De skal 'lytte' til både teksten og billedet og give eksempler på, hvad de kan høre. I arket skal de både beskrive, hvor lyden kommer fra, og hvad de forestiller sig, det ville sige. Her benytter vi os af lydord som fra tegneserier osv. Lydordene indeholder allerede i sig selv en lyd/ klang, som nærmer sig det arbejde, eleverne skal gøre ude i lydlaboratorierne. Lad efterfølgende eleverne fortælle om deres iagttagelser til et andet par.

Et ark kunne eksempelvis udfyldes således:

Find lyde i Mørkebarnet

Opslag: III

Lyden fra:
Lyden af gyngen

Det siger:
Kniiiiirk.....
Whoosch
.....

Lyden fra:
Kaninen, der tygger græs

Det siger:
Gumle Knas
knas....
??...

Lyden fra:
_____

Det siger:
_____

Find lyde i Mørkebarnet

Opslag:

Lyden fra:

Det siger:

Lyden fra:

Det siger:

Lyden fra:

Det siger:

Efter-opgave

Elevopgave 1: Fokus på stemninger og sanser

Som en efterbehandling af besøget på Musikmuseet foreslår vi, at I arbejder videre med nogle af de perspektiver, som vi har berørt på museet.

- I kan arbejde med aktiveringen af sanser igennem tekster. Bed eleverne om at forestille hvilke lyde, der findes i andre tekster, som klassen beskæftiger sig med. De kan også prøve at forestille sig hvilke lugte, der mon er. Er der koldt eller varmt osv. Sæt gerne alle sanser i spil.
- I kan arbejde videre brugen med af tillægsord til at beskrivelse af stemninger i andre tekster.
- I kan arbejde med selve oplæsningen af *Mørkebarnet*. Hvilke virkemidler kan man anvende for at levendegøre fortællingen?

Elevopgave 2: Sæt lyd til litteraturen

Efter besøget kan I også arbejde videre med lyd i tekster mere generelt. Hvilke lyde og associationer til lyde gemmer der sig i tekster. Her kan I vælge nogle af de skønlitterære tekster, som klassen i forvejen arbejder med.

Med udgangspunkt i en analyse af teksternes lyde og associationer kan eleverne lave lydcollager, som understøtter teksten. Lydcollagen kan laves i et lydprogram som Audacity eller du kan lade elever selv producere lyde og effekter med diverse ting og med musikinstrumenter fra skolens musiklokale.

Forløbet understøtter følgende læringsmål:

- Eleverne kan udtrykke en æstetisk, multimodal teksts stemning
- Eleverne kan anvende deres viden om ordklasser og deres tekstforståelse til at omforme en tekst fra en udtryksform til en anden.
- Eleverne kan indgå i en gruppe i en eksperimenterende, kreativ proces.
- Eleverne kan omforme en tekst til en musikalsk komposition med bevidsthed om toner, klang, dynamik, form og udtryk.
- Eleven har viden om forskellige instrumenttyper og klangmuligheder.

Tekster i dette materiale er udarbejdet af dansklærer Jane Østergaard Madsen i samarbejdet med Ulla Hahn
Ranmar/ Musikmuseet

Foto forside, side 3, 4 og 12: Kasper Kristoffersen
Foto side 7: Med tilladelse fra forlaget
Foto side 7: Kurt Larsen

